

Karsten Hillestrøm & Inger Koch-Nielsen

Ønsker om fleksibel pensionsalder og nedsat arbejdstid

Meddelelse 23 från Socialforskningsinstitutet

Teknisk forlag, København 1977, 59 s, Dkr 11: 50

Merete Platz

Velkommen til børnehaveklasserne

Publikation 76 från Socialforskningsinstitutet

Teknisk forlag, København 1977, 286 s, Dkr 42: —

Rosmari Eliasson, Pär Nygrén & Sven Hessle

Familjebilder

En rapport från Skå

Bokförlaget Prisma, Lund, 1977, 234 s

Ulla Bondeson

Kriminalvård i frihet

Liber Förlag, Uddevalla 1977, 424 s

Nordisk Samarbejdsorgan for Drogforskning

Kontrollpolitik och psykofarmaka

NU-serien B 1977: 11

Gotab, Stockholm 1977, 116 s

3:e nordiske forskningssymposium om narkotikaproblemer, Røros 1975

Behandling i institusjoner: Typer og forskningsproblemer

NU-serien B 1977: 9

Gotab, Stockholm 197, 151 s

Ainslie Maares

Bli äldre utan att bli gammal

Natur och Kultur, Stockholm 1977, 199 s. ca kr 50: — inkl moms

Red: Arne Borg

Hemspråksreformen måste genomföras

Vid Föreningen Sveriges Socialchefer årsmöte i Ronneby den 12 oktober beslöt föreningen sända följande skrivelse till arbetsmarknadsstyrelsen:

”Hemspråksreformen i förskolan skall genomföras successivt med början den 1 juli 1977. Adekvat utbildad personal saknas emellertid.

Den två-åriga förskollärareutbildningen vid lärarhögskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö erhöll vardera 30 platser för förskollärare med hemspråksprofil från terminsstarten i januari i år. I Malmö kunde endast nio behöriga tagas in då.

Från intagningsenheten vid Universitets- och Högskoleämberget redovisas i det nu pågående intagningsförfarandet mycket stora svårigheter att rekrytera studerande till den tvåspråkiga förskollärareutbildningen. Man överväger därför att helt lägga ner den, åtminstone i Malmö dit endast sex söker. Det bör särskilt observeras att Stockholm och Göteborg utbildar tvåspråkiga förskollärare från Finland medan Malmö utbildar jugoslaver, turkar, greker m fl. En nedläggning av den tvåspråkiga förskollärareutbildningen skulle direkt äventy-

ra hemspråksreformens långsiktiga genomförande.

Kortsiktigt tillgodoses nämligen behovet av hemspråkräning ofta genom att socialförvaltningarna, som huvudmän för förskolan, köper lärarmedverkan från skolförvaltningarna som har en — om än svårrekryterad — kader av hemspråklärare. Dessa saknar emellertid ofta formell lärarbehörighet.

Långsiktigt skall förskolans hemspråkräning handhas av behöriga förskollärare som i sin reguljärutbildning fått den speciella ”hemspråksprofil”, som den tvåspråkiga förskollärareutbildningen innebär. Rent arbetsmarknadsmässigt har detta dessutom fördelen att de är fullt behöriga att arbeta som förskollärare även när deras speciella hemspråkkunskaper inte längre efterfrågas.

Den krisartat svaga rekryteringen till utbildning torde framför allt bero på invandrargrupernas ovilja att sätta sig i skuld för högre studier. Målgruppen har ofta en hygglig grundutbildning från sitt hemland. Kompletterad med studier i svenska språket ger den dem en tillträde till hemspråkläraryrket i grundskolan i vissa fall. Påtagligt många har emellertid redan idag arbete som barnskötare eller ekonomipersonal m m inom barnomsorgen.

Föreningen Sveriges Socialchefer hemställer därför om Arbetsmarknadsstyrelsens omedelbara åtgärder för att få den tvåspråkiga förskollärareutbildningen inom förskollärlinjen i den nya högskolan klassad som bristyrkesutbildning. Detta skulle ge den studerande tillgång till utbildningsbidrag enligt reglerna om arbetsmarknadsutbildning och samhället möjligheter att, åtminstone på sikt, genomföra den hemspråksreform som en enig riksdag beslutat om.”

Social planering och välfärds-mätningar

Föreningen Sveriges Socialchefer har av delegationen för social forskning beretts tillfälle att lämna synpunkter på en rapport om social planering och välfärds-mätningar, och har med anledning härav anfört följande:

Allmänt om rapporten

Rapporten tar upp intressanta och angelägna men också mycket svåra frågor. Ämnet är nära förknippat med de ämnesområden som enligt remisskrivelsen kommer att behandlas i senare rapporter. Lösryckt ur sitt sammanhang blir det nu redovisade ämnet lätt abstrakt: vad menas med välfärd, vad innebär social planering?

Rapporten söker genom en rad citat — från olika utredningar, artiklar och annan dokumentation — närma sig frågan men vågar sig tydligen inte på någon konkret definition som skulle kunna besannas eller förkastas.

Detta gör rapporten ganska svår att överblicka och det leder också till vissa svårigheter att tolka de fyra förslag rapporten lägger fram.

FSS vill först föra fram några reflexioner om ideologi och forskning för att därefter ta upp några synpunkter om de nuvarande förutsättningarna för den kommunala socialvårdens medverkan i utvecklingsarbete och avsluta med sin bedömning av förslagen i rapporten.

Ideologi och forskning

Rapporten framhäver med skärpa hur viktig måldiskussionen är och fullföljer härmed en tradition från 60-talets många utredningar. De samhällsförändringar som vi ser på olika håll i världen visar att det är nödvändigt att också ange vem som ställer upp målen och på vilka och vilkas villkor.

FSS vill alltså framhålla att bestämningen av ett mål kan komma att styra forskningens resultat.

En annan maktstruktur med andra mål skulle sannolikt kunna prestera helt andra forskningsresultat, i synnerhet om forskningen rör så värdeladdade och ostrukturerade begrepp som "människors välfärd".

Det är säkert fullt möjligt att vetenskapligt bevisa att små barn "mår bättre" i en auktoritärt styrd miljö, präglad av konsekvenser och fasta regler, som skapar säkerhet och ger barnet en trygg plats i en hierarkisk struktur. På samma sätt skulle man säkert ha möjlighet att bevisa att "myrsamhället", där alla vet sin plats, skulle medföra färre problem för den enskilde och således skapa ett tryggare samhälle för alla människor.

Denna risk att forskningens mål kan styra forskningens resultat finns naturligtvis också i mindre groteska sammanhang än de här antydda.

Psykologiska undersökningsmetoder har visat att förväntningar påverkar forskning, i synnerhet om objekten och mätinstrumenten för forskningen är människor och deras upplevelser.

En sådan "feltolkning" är ofta helt omedveten för forskarna.

Då det rör forskning om mänsklig välfärd är det således angeläget att man tillåter en fri forskning, dvs att man öppnar möjligheten för att studera olika projekt utifrån olika ideologiska teorier. En forskning utifrån marxistisk grundsyn kan mycket lätt tänkas ge andra resultat än en forskning utifrån en kapitalistisk eller blandekonomisk ideologi.

En fri forskning med möjligheter att studera "mänsklig välfärd" utifrån olika ideologier skulle möjligen kunna medvetandegöra den ideologiska konflikt, som sannolikt finns i vårt sam-

hälle, och därmed också ge ett bättre underlag för samhällsplanering.

Den kommunala socialvårdens förutsättningar

I varje fall i det stora flertalet kommuner är förutsättningarna mycket begränsade för socialvården att medverka i forskning och i utvecklingsarbete. FSS vill framhålla några förhållanden inom områden där det är viktigt att man gör kommunala insatser men där sådana är svåra att åstadkomma utan stöd från andra samhällsorgan.

1. I många kommuner antar man att en decentralisering av det sociala arbetet skulle ge bättre kunskaper om området och därmed bättre resultat av arbetet. Det har emellertid aldrig visats om en sådan ordning också leder till att kunskaperna systematiseras och återförs i den egna verksamhetsplaneringen och i samhällsplaneringen i stort. För dem som verkar i kommunal socialvård och dem som beslutar om resurser av skilda slag i denna verksamhet är det av värde att veta om dessa effekter verkligen uppnås, utan att det behöver ske en omprioritering inom den egna organisationen och utan att mer personalresurser tillförs. Frågan är av stort intresse i anslutning till de förslag socialutredningen presenterar i sitt slutbetänkande Socialtjänst och socialförsäkrings-tillägg (SOU 1977: 40).

2. Inom den kommunala socialvården finns det på flera sätt erfarenheter av och kunskaper om orsaker till villkoren för enskilda och grupper. De frågor som hör samman med att samla ihop, systematisera och presentera sådana erfarenheter är dock dåligt bearbetade. Det vore värdefullt att undersöka om olika modeller kan bidra till en mer nyanserad verklighetsbeskrivning som un-

derlag för politiska beslut. Hur kan ett sådant underlag presenteras i olika planeringssammanhang och under olika steg i en planeringsprocess? Också denna fråga är av stort intresse i anslutning till socialutredningens förslag, som bl a innebär att socialvården (socialtjänsten) skall delta i samhällsplaneringen.

3. När det gäller den fysiska och sociala miljöns möjligheter att tillgodose mänskliga behov finns vad FSS vet mycket litet som belyser betydelsen av, omfång av och takt i inflyttning till helt nya områden. Vad vet kommunerna om inflyttarnas bakgrund (miljö, kultur)? I vilken social och kulturell ram hamnar de i och med flyttningen? Har verksamhetsplaneringen någonsans använts för att ta tag i dessa frågor?

4. På flera håll har bl a socialförvaltningarna erfarenhet av att nya stora bostadsområden efter en tid fungerar dåligt. Detta tar sig bl a uttryck i att genomströmningen ökar. Kan man genom försöksverksamhet få möjlighet att studera vilken effekt det skulle ha om sådana områden fick en kraftig förstärkning av den mer allmänna sociala servicen, framförallt när det gäller barnfamiljer?

I sammanhanget gäller också att motiven för utflyttning från nyare områden såvitt FSS vet inte är särskilt mycket analyserade. Varför flyttar man? Vad blir effekten för dem som stannar kvar?

Förslagen i rapporten

FSS vill ansluta sig till förslag 1, 3 och 4 såsom vi har tolkat dem:

1. Den teoretiska forskningen kring välfärdsbegreppet med alla dess komponenter är knuten till SOFI (Socialforskningsinstitutet) och SCB (Statistiska centralbyrån).

Delegationen för social forskning bör då främst undersöka:

a. Behov av fördjupade specialstudier.

b. Behov av praktisk försöksverksamhet.

3. Det finns behov av studier kring samspelet mellan individuella resurser och sociala förhållanden, i synnerhet om sådana sociala och fysiska förhållanden som i särskilt hög grad påverkar den enskildes handlingsutrymme.

4. Slutligen behövs studier av den fysiska/sociala miljön utifrån dess möjligheter att tillgodose fundamentala mänskliga behov.

Rapportens förslag nr 2 är svårare att tolka.

Rapporten omnämner Norrbottenprojektet som det viktigaste utvecklingsarbetet inom området social planering.

"Eftersom det saknas såväl metoder som modeller för en socialt inriktad planering utgår man från att studera nu tillämpade planeringsunderlag och planeringsprocesser utifrån dess möjlighet att tillgodose sociala mål.

Det finns ansatser till att studera de institutionella hindren för en social planering (intressekonflikter etc). Sådana studier ges dock ingen framträdande roll i de aktuella projekten".

Om vi tolkar utredaren rätt menar han att *här* skulle vara utrymme för ett viktigt initiativ från DSF nämligen: "att klargöra de faktiska hindren för en i reell mening styrande social planering och på detta sätt få ett underlag för vilka hinder för den sociala planeringens trovärdighet och faktiska styrmöjligheter, som det är strategiskt möjligt att undanröja".

FSS vill understryka vikten av att analysera de hinder för en social planering som intressemot-sättningar i samhället utgör. Det är helt nödvändigt för att planera såväl på kort sikt som på lång

sikt. Samtidigt är föreningen väl medveten om att en sådan forskning kan leda till en ideologisk konflikt. FSS har velat markera detta genom det tidigare avsnittet om ideologi och forskning.

I dagens frågor

Red: Sten Söderberg

Vård utan samtycke — en svår fråga

Socialminister Rune Gustavsson har tillsatt en särskild arbetsgrupp inom regeringskansliet med uppgift att redovisa ett beslutsunderlag för regeringen i frågor om vård utan samtycke inom socialvård och sjukvård, m m.

Bakgrunden är att regeringen kommer att få ta ställning till förslag från tre olika utredningar i frågor som har samband med varandra. Inom socialutredningen — vars slutbetänkande nu är ute på remiss — har rätt delade meningar i frågan om sociallagstiftningen skall ge möjligheter till vård utan den enskildes samtycke av vuxna missbrukare av alkohol och narkotika eller om tillräckliga möjligheter till detta ges av lagen om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall (LSPV). En särskild expertgrupp inom socialstyrelsen arbetar f n med en översyn av LSPV, och utredningen beräknas bli färdig i